

Upute za planiranje i pripremanje nastave vjeronauka

Upute nude primjere i prijedloge za planiranje i pripremanje nastave katoličkog vjeronauka koje će svaki vjeroučitelj prilagoditi realnim potrebama, mogućnostima i interesima konkretnih učenika. Upute su podijeljene u četiri glavna dijela koji su razrađeni prema fazama kurikularnog planiranja i pripremanja:

1. Kurikulum za nastavni predmet katolički vjeronauk za osnovne škole i gimnazije
2. Okvirni godišnji izvedbeni kurikulum - GIK
3. Planiranje učenja i poučavanja nastave vjeronauka
4. Priprema za nastavu vjeronauka

Planiranje i pripremanje nastave vjeronauka kombinira se s međupredmetnim temama koje služe razvoju kompetencija na svim razinama i u svim vrstama odgoja i obrazovanja. Međupredmetne teme su: Osobni i socijalni razvoj, Zdravlje, Održivi razvoj, Učiti kako učiti, Poduzetništvo, Uporaba informacijske i komunikacijske tehnologije te Građanski odgoj i obrazovanje.

1. Kurikulum za nastavni predmet katolički vjeronauk za osnovne škole i gimnazije

Prema Kurikulumu za nastavni predmet katolički vjeronauk za osnovne škole i gimnazije svrha je Katoličkoga vjeronauka u školi omogućiti učenicima sustavno, postupno i što cjelovitije upoznavanje, produblјivanje i usvajanje kršćanskoga nauka i katoličke vjere radi ostvarivanja evanđeoskog poziva na svetost i postignuća pune općeljudske, moralne i kršćanske zrelosti.

Temeljni sadržaji i ishodi nastavnoga predmeta Katolički vjeronauk strukturirani su u četiri domene (Čovjek i svijet u Božjemu naumu, Riječ Božja i vjera Crkve u životu kršćana, Kršćanska ljubav i moral na djelu, Crkva u svijetu) koje omogućavaju vjeroučiteljima kvalitetno planiranje procesa poučavanja i učenja kroz stjecanje iskustvenih znanja koja se neprestano nadograđuju i koja su primjenjiva u životu. Ključna sastavnica poučavanja i učenja povezana je s idejom vlastitoga istraživanja: učenici uče o vjeri, u vjeri i iz vjere.

Planiranje i pripremanje nastave vjeronauka prati odgojno-obrazovne ishode, razradu ishoda i razine usvojenosti (*zadovoljavajuća, dobra, vrlo dobra, iznimna*) na kraju godine:

Ishodi i njihova razrada po razredima i domenama

<i>Domena:</i>		
<i>Ishodi</i>	<i>Razrada ishoda</i>	<i>Razine usvojenosti</i>
Na razini godine	Razrada ishoda po aktivnostima i sadržajima na razini godine	Iskazi očekivane razine usvojenosti odgojno-obrazovnih ishoda nužne za uspješan nastavak školovanja. Opisi razina usvojenosti pojedinoga ishoda ne predstavljaju školske ocjene.

Kurikulum za nastavni predmet katolički vjeronauk za osnovne škole i gimnazije navodi prijedloge sadržaja i preporuke za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda.

Struktura odgojno-obrazovnih ishoda:

OŠ	KV	A.	1.	2.
Ishod za osnovnu školu	oznaka nastavnog predmeta	oznaka domene	razred u kojem se ostvaruje	redni broj ishoda u Kurikulumu

Napomena: redni broj ishoda u Kurikulumu ne odnosi se na redoslijed poučavanja.

2. Okvirni godišnji izvedbeni kurikulum (GIK)

Godišnji izvedbeni kurikulum (GIK) izrađuje se na temelju kalendara školske godine, predmetnog kurikuluma, Kurikuluma međupredmetnih tema, Školskog kurikuluma te potreba i mogućnosti konkretnih učenika. GIK je promjenjiv ali uvijek u svrhu ostvarivanja godišnjih ishoda.

GIK se razrađuje po razredima, mjesecima, broju sati za svaki mjesec, temama, ishodima te ishodima međupredmetnih tema i/ili ishodima predmetnih tema:

*Godišnji izvedbeni kurikulum za _____ školsku godinu
Katolički vjeronauk*

__ RAZRED OŠ/SŠ

MJESEC/ BROJ SATI	TEMA	ISHODI	MPT I KORELACIJA
Planira se prema kalendaru šk. god.	Temu osmišljava vjeroučitelj i proizlazi iz ishoda učenja	Ishode izrađuje vjeroučitelj na temelju predmetnog kurikuluma te potreba i mogućnosti konkretnih učenika: <i>Šifra ishoda iz kurikuluma / Ishodi koje izrađuje vjeroučitelj</i>	Međupredmetna tema (ili predmetnih tema), šifra i očekivanje MPT-e (ili ishod predmetne teme): <i>MPT (PT) / šifra / ishod</i>

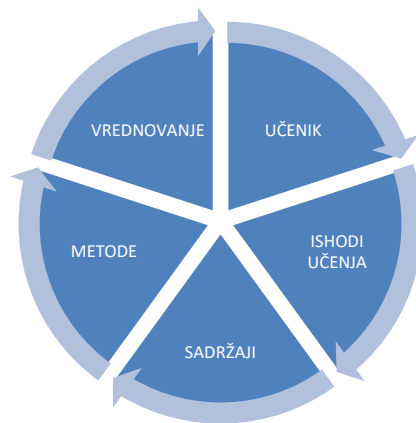
GIK može sadržavati i druge sastavnice ovisno o školskom kurikulumu.

Za izradu ishoda GIK-a predlaže se korištenje prijedloga aktivnih glagola za planiranje ishoda učenja.

3. Planiranje učenja i poučavanja nastave vjeronauka

Planiranje učenja i poučavanja nastave vjeronauka razrađeno je po fazama kurikularnog planiranja. Naglasak je stavljen na planiranje ishoda učenja koji trebaju biti usklađeni s mogućnostima, potrebama i interesima učenika te prijedlozima sadržaja, metodičkog oblikovanja i vrednovanja ostvarenosti ishoda učenja.

Proces kurikularnog planiranja:

3.1. Učenik

Pripremanje za nastavu vjeronauka počinje od realnih mogućnosti, potreba i interesa konkretnih učenika. Pri tome je potrebno voditi računa o razvojnoj fazi učenika, njihovom predznanju i količini novih informacija koje se mogu obrađivati ovisno o dobi djeteta/učenika:

Dob	Količina novih informacija
3-4 g.	1
5-6 g.	2
6-9 g.	3
10-15 g.	7
odrasli	7-9

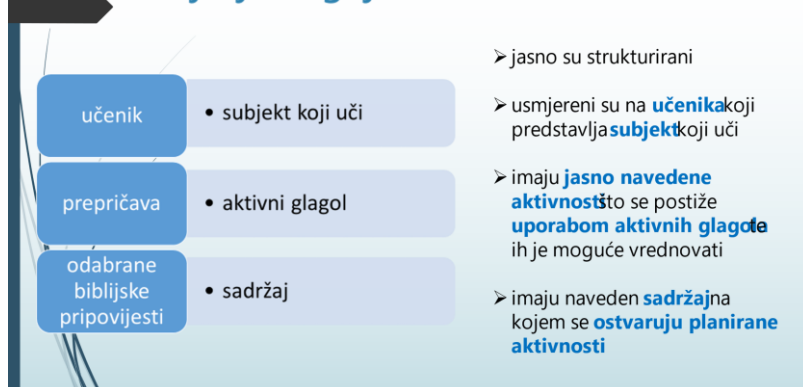
Napomena: Ako se počnu obrađivati nove informacije prije nego je učenik razumio i trajno upamtio one koje se već obrađuju, većina informacija će se zaboraviti, a učenik može trajno zapamtiti informacije koje nije razumio.

Zbog velikih individualnih razlika u mogućnostima učenja djece iste dobi preporuke su okvirne.

3.2. Ishodi učenja

Očekivani ishodi učenja su tvrdnje koje iskazuju što učenik treba znati, razumjeti i moći napraviti kao rezultat procesa učenja.

Obilježja odgojno-obrazovnih ishoda

PREPORUKE PRI PISANJU OČEKIVANIH ISHODA UČENJA:

- Poći od pitanja što je to što učenici trebaju znati/bititi u stanju učiniti nakon obrade teme.
- Koristiti glagol koji izriče učenikovu aktivnost.
- Očekivane ishode učenja uvijek opisati kao aktivnosti koje se mogu promatrati, pratiti i mjeriti.
- Očekivane ishode učenja zapisati u obliku: Učenik će.....
- Izbjegavati duge i složene tvrdnje kao i nepoznate riječi.
- Izbjegavati općenite glagole (npr. znati, razumjeti, osvijestiti i sl.).

Ishodi učenja moraju biti:

- S – specific - konkretni
- M – measurable - mjerljivi
- A – agreed - dogovoreni
- R – relevant – važni, bitni
- T – timely – vremenski izvedivi

Napomena: Očekivani ishodi učenja su međusobno isprepleteni i povezani te se ponekad ostvaruju kroz iste aktivnosti učenika.

Prijedlog aktivnih glagola za planiranje ishoda učenja po područjima i razinama znanja:

Razine znanja	PODRUČJA UČENJA		
	Obrazovno/kognitivno područje (Anderson i Krathwohl 2001) <i>(Učenje radi stjecanja znanja i razvijanja intelektualnih sposobnosti)</i>	Odgojno/afektivno područje (Krathwohl) <i>(Učenje povezano sa osjećajima, stavovima i vrijednostima)</i>	Djelatno/psihomotoričko područje (Dave 1967) <i>(Učenje povezano s akcijama i motoričkim vještinama)</i>
1.	DOSJEĆANJE <i>(Pamćenje, prepoznavanje ili prisjećanje informacija)</i>	PRIHVAĆANJE <i>(Svijest o prisutnosti poticaja, njihovo prihvatanje i usmjeravanje pozornosti na njih. Učenik je puki primatelj informacija)</i>	OPONAŠANJE <i>(Promatranje i oponašanje tuđe aktivnosti)</i>

	<p>prepoznati, identificirati, pronaći, uočiti, odabrati, označiti, odrediti, povezati, združiti, svrstati, izdvojiti, sjetiti se, vratiti, imenovati, navesti, nabrojiti, popisati, citirati, ponoviti, poredati, definirati, pripovijedati, ispričati, opisati, prikazati...</p>	<p>sjediti, biti prisutan, prepoznati, pokazati, biti otvoren prema, pratiti, slušati, slijediti, imenovati, opisati, dati, držati, odobravati, odgovoriti, potvrditi, izabrati, čitati, činiti, koristiti se, primijeniti, upotrijebiti, pitati, sudjelovati, razmotriti, usredotočiti se, smjestiti, pronaći, upozoriti na...</p>	<p>oponašati, ponoviti, precrtati, slijediti, pratiti, držati se</p>
2.	<p>RAZUMJEVANJE <i>(Razumjeti ideju i moći ju objasniti svojim riječima)</i></p> <p>interpretirati, prevesti, rastumačiti, objasniti, prepričati, parafrazirati, preformulirati, preoblikovati, preraditi, pretvoriti, promijeniti, reprezentirati, prikazati, predstaviti, izvijestiti, izraziti, oprimjeriti, ilustrirati, predočiti, razvrstati, kategorizirati, klasificirati, svrstati, rasporediti, grupirati, uvrstiti, podvesti, smjestiti, sažeti, sumirati, rezimirati, generalizirati, uopćiti, poopćiti, proširiti, zaključiti, izdvojiti, otkriti, ekstrapolirati, predvidjeti, dovršiti, interpolirati, usporediti, suprotstaviti, združiti, svrstati, složiti, uklopiti, mapirati, obrazložiti, konstruirati model, objasniti, raspraviti, obraniti, izvršiti, obaviti, demonstrirati, pokazati, prikazati, odigrati, provesti, rukovati...</p>	<p>ODGOVARANJE <i>(Aktivno sudjelovanje i djelovanje)</i></p> <p>složiti se, pristati, sudjelovati, odazvati se, prilagoditi se, izvršiti, odgovoriti, provesti, pozdraviti, pitati, djelovati, tražiti objašnjenje, protumačiti, objasniti, animirati se, pridonijeti, interesirati se, isprobati, obavljati, vršiti, primijeniti, raspraviti, čitati, sastaviti, izvijestiti, označiti, osigurati druge primjere, predložiti, predstaviti, pokazati, uzbuditi se, izdvojiti, odabrati, govoriti, napisati, surađivati, brinuti se za, pomoći, izvesti...</p>	<p>RUKOVANJE <i>(Izvođenje aktivnosti na temelju neposrednog pridržavanja upute ili na temelju pamćenja)</i></p> <p>graditi, izgraditi, izvesti, ponovno izvesti, izvršiti, napraviti</p>
3.	<p>PRIMJENA</p>	<p>VREDNOVANJE <i>(Vežanost za neki sustav vrijednosti. Dosljedno</i></p>	<p>TOČNOST</p>

	<p><i>(Samostalno se služiti znanjem za rješavanje problema)</i></p> <p>izvršiti, obaviti, demonstrirati, pokazati, prikazati, odigrati, provesti, rukovati, implementirati, upotrijebiti, koristiti se, odabrati, pronaći, naći, prirediti, pripremiti, izmijeniti, preinačiti, prilagoditi, ugoditi, promijeniti, predložiti, voditi, upravljati, izvesti, proizvesti, konstruirati...</p>	<p><i>izražavanje mišljenja i ponašanje u skladu s njim)</i></p> <p>pridružiti se, posvetiti se, sudjelovati, uključiti se, učlaniti se, priključiti se, pristupiti, udružiti se, slijediti, odabrati, dovršiti, opisati, čitati, izvještavati, pokazivati, izraziti, iskazati, opravdati, obrazložiti, objasniti, tumačiti, raspravljati, opovrgavati, suprotstaviti se, suočiti se, uvjeriti, dokazati, prosuditi, kritizirati, proučavati, oblikovati, razlikovati, potaknuti, pokrenuti, pozvati, predložiti, započeti, izgraditi, raditi, oblikovati, ukalupiti...</p>	<p><i>(Samostalno, precizno i pouzdano izvođenje aktivnosti)</i></p> <p>svladati, demonstrirati, dovršiti, pokazati, usavršiti, upravljati, kontrolirati, odmjeriti</p>
4.	<p>ANALIZA <i>(Raščlaniti cjelinu na dijelove i otkriti kako su povezani međusobno i sa cjelinom)</i></p> <p>razlikovati, odabrati, izabrati, istaknuti, izdvojiti, razlučiti, odvojiti, otkriti, odrediti, utvrditi, usmjeriti se, organizirati, strukturirati, izgraditi, složiti, sklopiti, ustrojiti, upotpuniti, pronaći vezu, povezati, skicirati, prikazati u glavnim crtama, raščlaniti, otkriti, utvrditi, odrediti, ispitati, istražiti, katalogizirati, atribuirati, dekonstruirati, razgraditi, raščlaniti, rastaviti, razdijeliti, pripisati, odrediti, utvrditi, ispitati, istražiti, otkriti...</p>	<p>ORGANIZIRANJE VRIJEDNOSTI <i>(Uspoređivanje različitih sustava vrijednosti s postojećim i njihovo integriranje)</i></p> <p>graditi, razvijati, formulirati, preoblikovati, preinačiti, promijeniti, urediti, srediti, popraviti, uravnotežiti, uskladiti, pomiriti, prilagoditi, povezati, poredati, upotpuniti, obrazložiti, razložiti, objasniti, obraniti, braniti, zastupati, identificirati, suprotstaviti, usporediti, odrediti prioritete, skupiti, grupirati, prirediti, pripremiti, organizirati, uspostaviti, poopćiti, generalizirati, kombinirati, kompletirati, srediti, sistematizirati, spojiti, sintetizirati, objediniti integrirati..</p>	<p>SPAJANJE <i>(Povezivanje i usklađivanje niza vještina u jedinstvenu cjelinu)</i></p> <p>formulirati, konstruirati, stvoriti, kombinirati, spojiti, uskladiti, povezati, preinačiti, prilagoditi, integrirati, razviti, unaprijediti, svladati, riješiti</p>
5.	<p>PROSUĐIVANJE <i>(Izraziti mišljenje o nečemu na temelju kriterija)</i></p> <p>provjeriti, testirati, ispitati, preispitati, otkriti,</p>		

	<p>prekontrolirati, pregledati, uskladiti, usuglasiti, procijeniti, odrediti, istražiti, usporediti, suprotstaviti, raspraviti, uvjeriti, obraniti (stav), opravdati, obrazložiti, poduprijeti, zastupati mišljenje, odlučiti, zaključiti, izabrati (mogućnost), kritizirati, procijeniti, ocijeniti, poredati, stupnjevati, vrednovati, preporučiti, recenzirati, komentirati, odrediti, istražiti, usporediti, suprotstaviti, raspraviti, uvjeriti, obraniti (stav), opravdati, obrazložiti, poduprijeti, zastupati mišljenje, odlučiti, zaključiti, izabrati (mogućnost)...</p>		
6.	<p>STVARANJE</p> <p><i>(Stvoriti nove aktivnosti, nove načine postupanja i vlastita rješenja)</i></p> <p>generirati, pretpostaviti, predvidjeti, prognozirati, predstaviti, predložiti, izmisliti, smisliti, osmisliti, izumiti, kreirati, ponuditi, razviti, poboljšati, promijeniti, planirati, dizajnirati, projektirati, prirediti, pripremiti, predložiti, producirati, konstruirati, izgraditi, izraditi, uspostaviti, propisati, postaviti (teoriju), formulirati, objediniti povezati, spojiti, kombinirati, sastaviti, sklopiti, složiti, organizirati, reorganizirati, preurediti, presložiti, preraditi, kompilirati, skladati, komponirati...</p>	<p>INTERNALIZACIJA VRIJEDNOSTI</p> <p><i>(Usvojenost sustava vrijednosti i životne filozofije te dosljedno ponašanje u skladu s njima)</i></p> <p>djelovati, ispunjavati, raditi, vršiti, obavljati, izvoditi, ostvariti, učiniti, pokazati, prikazati, utjecati, riješiti, upotrijebiti, primijeniti, prakticirati, predložiti, ponuditi, promijeniti, ispraviti, prilagoditi, izmijeniti, revidirati, saslušati, slušati, poštovati, potvrditi, pitati, preispitati, provjeriti, osporiti, procijeniti, kvalificirati, uvjetovati...</p>	<p>NATURALIZIRANJE</p> <p><i>(Automatizirano izvođenje aktivnosti i vještina; Ekspertnost.)</i></p> <p>oblikovati, osmisliti, projektirati, dizajnirati, razviti, upravljati, voditi (projekt), izumiti, pronaći, specificirati</p>

Preporuke za ostvarivanje očekivanih ishoda po razinama učenja:

Ishodima učenja obuhvatiti više razina i područja učenja.

Gdje je to moguće predlaže se diferencirano poučavanje, kao na primjer:

- Svi učenici prođu prve dvije razine (poznavanje činjenica i razumijevanje), a zatim izaberu jednu od ponuđenih aktivnosti iz neke od viših razina.
- Učitelj unaprijed odredi koji će učenici raditi na nižoj razini, a koji na višim razinama.
- Svaki učenik odabere ponuđenu aktivnost iz bilo koje razine.
- Neke aktivnosti su označene kao obavezne, a neke kao izborne.
- Učenici rade na nižim razinama, a zatim sami osmišljavaju aktivnosti na višim razinama.
- Svi učenici sami osmišljavaju aktivnosti (sudjeluju u planiranju).

3.3. Sadržaji poučavanja i učenja

Vjeroučitelj bira i koristi one sadržaje poučavanja i učenja pomoću kojih će učenici ostvarivati planirane ishode učenja. Prijedlog nekih sadržaja za planiranje, poučavanje i učenje:

- Kurikulum za katolički vjeronauk za osnovne škole i gimnazije u RH
- Plan i program katoličkoga vjeronauka za trogodišnje srednje škole
- Plan i program katoličkoga vjeronauka za četverogodišnje srednje škole
- Udžbenici
- Radne bilježnice
- Priručnici
- Radni materijali
- Sveto pismo
- Katekizam Katoličke Crkve
- Stručna literatura
- Materijali s internetskih stranica (navesti izvore)
- i drugi sadržaji

Napomena: Udžbenici i priručnici nisu polazište za pripremanje nastave već su to ishodi učenja planirani GIK-om i pripremom za nastavu vjeronauka.

Za strukovne trogodišnje škole nastava se planira temeljem izvedbenog plana i programa i pripreme za nastavu vjeronauka.

3.4. Metodičko oblikovanje

Učenje i poučavanje je usmjereno na učenika što znači da će se birati one metode, oblici rada i sredstva komuniciranja pomoću kojih će učenici ostvarivati planirane ishode učenja.

Neki od prijedloga za kreativno izražavanje učenika:

- Nacrtati, obojiti, izraditi kolaž, modelirati
- Izraditi plakat
- Izraditi umnu mapu
- Scenski prikazati

- Bibliodrama
- Nacrtati strip
- Izmisliti priču (s zadanim riječima ili temom)
- Dovršiti priču
- Izmisliti pjesmu na temu/o temi
- Izmisliti tekst pjesme na temu/o temi i otpjevati na melodiju neke poznate pjesme
- Sastaviti pitanja za kviz
- Snimiti/napisati vijest o događaju/temi
- Snimiti kratki film o događaju/temi
- Pantomima
- Picturing

*Treba uvijek imati na umu da je razvoj mozga i kreativnosti kod učenika posljedica **procesa** učenja i rješavanja problema, a ne poznavanja rješenja.*

3.5. Vrednovanje

Vrednovanje procesa učenja i ostvarenosti ishoda označava postupke prikupljanja i analiziranja informacija te donošenja profesionalnih procjena o učeničkome učenju i rezultatima učenja. Učenje i poučavanje te vrednovanje proizlaze iz kurikulumu u kojima su definirani i razrađeni ishodi očekivanja uz razvoj određenih kompetencija (znanja, vještina i stavova) koje učenici trebaju ostvariti i razvijati u odgojno-obrazovnom procesu. Vrednovanje treba biti usko povezano, usklađeno te osmišljeno i planirano istovremeno s učenjem i poučavanjem. Treba postojati jasna povezanost između ishoda koje učenici ostvaruju i aktivnosti kojima će se to postići. O postignućima i napredovanju učenika izvješćuje se na način koji potiče daljnje učenje. Osnovna svrha svih oblika vrednovanja jest unapređivanje učenja i razvoja učenika. Vrednovanje rezultira jasnim, točnim, pravovremenim i afirmativnim povratnim informacijama koje učenicima pomažu u daljnjemu učenju i motiviraju ih za rad, a odgojno-obrazovnim radnicima omogućuju daljnje planiranje odgojno-obrazovnih procesa.

Razlikujemo tri osnovna pristupa vrednovanju:

1. **vrednovanje za učenje**
2. **vrednovanje kao učenje**
3. **vrednovanje naučenoga**

Obilježja triju pristupa vrednovanja učeničkih postignuća i napredovanja: vrednovanje za učenje, vrednovanje kao učenje i vrednovanje naučenoga. *(preuzeto iz Smjernica za vrednovanje procesa i ostvarenosti odgojno-obrazovnih ishoda u osnovnoškolskome i srednjoškolskome odgoju i obrazovanju)*

	Vrednovanje za učenje	Vrednovanje kao učenje	Vrednovanje naučenoga
Zašto vrednovati?	- usmjerava i poboljšava aktivnosti učenja i poučavanja - učenicima pruža mogućnost da tijekom	- omogućuje učenicima razvoj vještina reguliranja i samovrednovanja učenja	- daje informaciju, odnosno procjenu postignute razine postignuća u odnosu na odgojnoobrazovne

	<p>procesa učenja uvide kako mogu unaprijediti svoje učenje</p> <ul style="list-style-type: none"> - omogućuje učiteljima odrediti sljedeće korake u poučavanju i poticanju učenja - olakšava individualizaciju u pristupu poučavanju - - osigurava roditeljima informacije o učenju na temelju kojih mogu dati primjerenu podršku za učenje svomu djetetu 	<ul style="list-style-type: none"> - učenici znaju koji su ciljevi učenja i kriteriji vrednovanja te ih prepoznaju u svojim radovima - doprinosi razvoju samostalnosti, samoinicijative i samokontrole učenja - omogućuje razvoj samoregularnoga pristupa učenju 	<p>ishode definirane predmetnim kurikulumom</p> <ul style="list-style-type: none"> - procjenjuje naučeno u određenim točkama odgojnoobrazovnoga procesa - ima ograničen utjecaj na trenutačne procese učenja, no može služiti roditeljima, učenicima i učiteljima za odlučivanje o daljnjemu učenju i školovanju
Što vrednovati?	<ul style="list-style-type: none"> - gdje su učenici u odnosu na postavljene ishode i koliko su učinkovite primijenjene strategije učenja i poučavanja 	<ul style="list-style-type: none"> - gdje su učenici u odnosu na postavljene ishode - što učenici misle o svojem učenju, korištenim strategijama i pristupima prilagodbe i unaprjeđivanja učenja, kako prate učenje itd. 	<ul style="list-style-type: none"> - postignuća u odnosu na ishode definirane kurikulumom
Kada vrednovati?	<ul style="list-style-type: none"> - tijekom učenja i poučavanja čiji je neodvojiv dio 	<ul style="list-style-type: none"> - tijekom učenja i poučavanja čiji je neodvojiv dio 	<ul style="list-style-type: none"> - nakon učenja i poučavanja
Kako vrednovati?	<ul style="list-style-type: none"> - različite metode koje omogućuju praćenje učeničkog razumijevanja i razvoj vještina 	<ul style="list-style-type: none"> - različite metode koje potiču učenikovo učenje i metakognitivne procese 	<ul style="list-style-type: none"> - različite metode kojima se procjenjuje ostvarenost ishoda
Primjena za formativnu/sumativnu svrhu	<ul style="list-style-type: none"> - formativna svrha - ne rezultira ocjenom - osigurava kvalitativnu povratnu informaciju i prijedloge za unaprjeđivanje učenja - prepoznaju se učenikove potrebe da bi napredovao u učenju 	<ul style="list-style-type: none"> - formativna svrha - ne rezultira ocjenom - osigurava povratnu informaciju koja pomaže učeniku da se usmjeri na proces učenja i buduće korake u učenju - utvrđuje se koliko su učenici uspješni u samovrednovanju 	<ul style="list-style-type: none"> - sumativna svrha - u pravilu rezultira ocjenom - može poslužiti kao temelj za odluke o sljedećim koracima učenja, poučavanja ili školovanja

Elementi vrednovanja su:

1. **Znanje** – usvajanje, interpretiranje, razumijevanje i argumentiranje temeljnih činjenica, pojmova, događaja i tekstova na razini zadanih domena i definiranih odgojno-obrazovnih ishoda učenja koji odražavaju njihovu složenost na spoznajnom, doživljajnom i djelatnom planu.
2. **Stvaralačko izražavanje** – stavljajući naglasak na učenikovo stvaralaštvo koje zahtijeva zalaganje i druge njegove sposobnosti i mogućnosti da usvojene spoznaje, znanja, stavove i vrijednosti poveže s vlastitim iskustvom, učeniku se omogućava da u procese učenja i iskazivanja naučenoga kreativno uključi različite stvaralačke aktivnosti (usmeno, pismeno, likovno, glazbeno, digitalno, scensko...).
3. **Kultura međusobnoga komuniciranja** – ulazi u područje interpersonalne i socijalne komunikacije te aktivnih učeničkih odnosa u procesima učenja i poučavanja.

Zaključna ocjena treba biti utemeljena na vjerodostojnim, valjanim i dokumentiranim informacijama o učenikovu učenju i napretku, odnosno o tome na kojoj je razini ostvario ishode i razvio kompetencije. Pri donošenju zaključne ocjene učitelju pomažu i kurikulumom definirane razine

ostvarenosti ishoda. Zaključna ocjena ne proizlazi nužno iz aritmetičke sredine pojedinačnih ocjena prikupljenih vrednovanjem. Ona treba odražavati ono što je učenik dominantno pokazao vrednovanjem naučenoga u pojedinim elementima.

Karakteristike kvalitetnog vrednovanja:

- mora poticajno djelovati na učenike,
- uvažava različitosti kod učenika,
- ima svoju svrhu i ona mora biti jasno iznesena učenicima, nastavnicima i roditeljima,
- mora biti valjano,
- mora biti pouzdano,
- mora osigurati povratnu informaciju učenicima i tako postati aktivnost koja doprinosi njihovom razvoju,
- mora osigurati mehanizme samo-procjene nastavnika i učenika - to je sastavni dio planiranja nastave,
- količina aktivnosti ocjenjivanja mora odgovarati nastavnom procesu,
- elementi i kriteriji ocjenjivanja moraju biti razumljivi, eksplicitni i javni,
- učenik o rezultatima vrednovanja treba biti informiran pravovremeno (što prije).

Primjeri zadataka za vrednovanje:

1. zadaci višestrukog izbora (a,b,c,d)
2. zadaci ispravljanja (potrebno je ispraviti netočno u rečenici)
3. zadaci sređivanja/redanja (npr. poredaj etape...)
4. zadaci povezivanja (npr. poveži parove)
5. zadaci esejskog tipa
6. alternativni zadaci (da/ne, točno/netočno)
7. zadaci dopunjavanja (nadopuni rečenicu s jednom ili više riječi)
8. zadaci kratkih odgovora
9. problemski i drugi zadaci (Metoda 3-2-1; KWL metoda; Minuta za ktaj; Grafički organizatori; Oluja ideja; Sažetak današnjeg sata; Vennov dijagram; 5W metoda)

Napomena: Vrednovati možemo samo ono što smo planirali očekivanim ishodima

Primjer tablice vrednovanja:

Procijeniti od 1 do 5 u kojoj su mjeri ostvareni pojedini ishodi.

Ishodi učenja	Nedovoljan (1)	Dovoljan (2)	Dobar (3)	Vrlo dobar (4)	Odličan (5)
Ishod 1	uopće nije ostvaren	više nije ostvaren nego što je ostvaren	podjednako je ostvaren i neostvaren	više je ostvaren nego neostvaren	potpuno je ostvaren

Okvirni kriteriji vrednovanja:

Kriteriji vrednovanja izrađuju se za pojedinu nastavnu godinu i razredni odjel. Kriteriji vrednovanja za svaku pojedinu komponentu i ocjenu trebaju biti jasni, razumljivi, mjerljivi. Okvirni kriteriji vrednovanja trebaju se prilagoditi i konkretizirati ovisno o potrebama svakog pojedinog vjeroučitelja i škole. Preporuka je da se za više ocjene biraju više razine, a za niže ocjene niže razine bloomove taksonomije.

4. Priprema za nastavu vjeronauka

Priprema za nastavu vjeronauka izrađuje se prema ishodima Okvirnog godišnjeg izvedbenog kurikulumu (za srednje strukovne škole PiP) i fazama izabranog metodičkog sustava.

Pojašnjenje pojedinih faza nastavnog sata

Glavne faze nastavnoga sata podijeljene su u tri dijela:

1. **Uvodni dio:** molitveno-meditativni početak, motivacija i najava teme
2. **Središnji dio:** obrada teme
3. **Završni dio:** sinteza, aktualizacija, molitveno-meditativni završetak

1. Uvodni dio

1.1. Molitveno-meditativni početak

Služi ukupnom odgoju za liturgijski i vjerski život, učenika privikava na molitvu, stvara ozračje mira i pripravlja na rad, odnosno vjeronaučni susret. Molitveni početak u pravilu traje do 2. minute.

1.2. Motivacija

Motivacija priprema učenika za nastavnu temu, stvara ozračje koncentracije i volje za aktivan i učinkovit rad. Motivacija se povezuje s idejom pokretačke snage unutar pojedinca, koja dovodi do određene aktivnosti i promjene. Motivacija može biti ekstrinzična (izvanjska) koju karakteriziraju izvanjski poticaji i pritisci i intrinzična (unutarnja) koja odražava osobni cilj i interes učenika za određeni predmet ili područje.

Motivatori uspješnog učenja mogu biti:

- Psihološki motivi: uspostavljaju pozitivan odnos učitelja i učenika što rezultira pozitivnim stavom prema predmetu i dotičnom gradivu,
- Poticaji: ocjene, pohvale, kazne, natjecanja...
- Vanjski motivi: stvaraju uvjete za razvoj unutarnje motivacija (povezati gradivo sa stvarnim životom, igrokazi, projektna nastava, problemsko-stvaralačka nastava...)
- Razni načini razvijanja unutarnje motivacije (radoznalost, rješavanje problema, nova znanja povezana s onim što učenika već zanima, ukazivanje na praktičan životni značaj gradiva koje se uči, tempo napredovanja se prilagođava sposobnostima učenika, nastava obogaćena novim sadržajima i raznolikošću, aktivirati učenike na nastavi, poticati kreativnost učenika, vođenje kreativnih radionica s djecom, reducirati napetost, poticati radoznalost, naučiti učenike da uče ono što im nije zanimljivo).

1.3. Najava teme

Najava teme i sadržaja te oblika rada i sredstava komuniciranja. Učenicima treba biti jasno što će se obrađivati, koja je njihova uloga i zadaća u tom radu i kojih se kriterija trebaju pridržavati.

2. Središnji dio (obrada teme):

Središnji dio nastave obuhvaća obradu nastavne teme s ciljem ostvarivanja ishoda učenja kroz obradu, istraživanje, analiziranje sadržaja, pojašnjavanje pojmova, sučeljavanje mišljenja i stavova, iznošenje iskustava i asocijacija, izdvajanje bitnih činjenica, traženje rješenja, izbora vrijednosti, zauzimanja stavova, donošenje odluka itd. Učenicima davati optimalno teške zadatke radi održavanja motivacije i razvoja kreativnosti kod učenika.

3. Završni dio

3.1. Sinteza

Kroz razgovor, pitanja i odgovore, tj. kroz aktivnu suradnju učenika i stvaralački rad izdvajaju se glavne činjenice i slažu u sustav koji treba zapamtiti i naučiti.

3.2. Aktualizacija

Tema i ostvareni ishodi učenja se dovode u vezu sa svakodnevnim životom učenika s nakanom da im se pomogne u rješavanju životnih problema, usvajanju vrijednosti i prakticiranju života u skladu s kršćanskim načelima. Aktualiziranje nastavnih sadržaja prisutno je tijekom cijelog nastavnoga sata.

3.3. Vrednovanje

Navode se planirani oblici i postupci vrednovanja koji proizlaze iz planiranih ishoda učenja.

3.4. Molitveno-meditativni završetak

Nastavni sat završava molitveno-meditativnim završetkom. Molitveni završetak treba planirati tako da je povezan sa sadržajima i temom nastavnog sata.

Literatura:

- *Kurikulum za katolički vjeronauk za osnovne škole i gimnazije u RH,*
- *Plan i program katoličkoga vjeronauka za trogodišnje srednje škole*
- *Plan i program katoličkoga vjeronauka za četverogodišnje srednje škole*
- *Smjernica za vrednovanje procesa i ostvarenosti odgojno-obrazovnih ishoda u osnovnoškolskome i srednjoškolskome odgoju i obrazovanju.*

Upute izradio: Tomislav Tomasić, prof.